

Az újabb nemzetközi ülészakot 2013. november 11-22. között tartják Varsóban. Hivatalosan ez az 1992. évi ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményben Részes Felek Konferenciájának¹ soron következő ülészakja, valamint az 1997. évi Kiotói Jegyzőkönyvben Részes Felek Találkozójának² ülészakja. Ugyanekkor kerül sor a két állandó bizottság – a tudományos ügyekkel, valamint a végrehajtással foglalkozó testületek³ – ülésére is. A résztvevők és a nemzetközi közvélemény viszont feltehetően elsősorban egy új, 2015-re elkészítendő globális megállapodás kidolgozására létrehozott ideiglenes kormányközi munkacsoport⁴ tevékenységét fogja figyelemmel kíséni.

A Jegyzőkönyvben a fejlett országok számára előírt konkrét kibocsátás-csökkentési kötelezettség ugyanis 2012-ig tartott és a múlt év végén csak arról született döntés a Kiotói Jegyzőkönyv módosításával, hogy a fejlett országok új kibocsátás-csökkentési kötelezettséget vállalnak 2020-ig. Ennek országonként eltérő, de az 1990. évi szinthez képest legfeljebb 20%-os mértéke azonban lényegesen elmarad a szakértők többsége által szükségesnek ítélt szinttől. Ráadásul a Jegyzőkönyv égisze alatt már nem hajlandó kibocsátás-csökkentési vállalást tenni több nagykibocsátó fejlett ország (Japán, Kanada, Oroszország, Új-Zéland, USA). E fejlett országok kinyilvánították, hogy csak akkor vállalnak jogilag számonkérhető ilyen kötelezettséget, ha egy új globális megállapodás – pl. egy újabb jegyzőkönyv – keretében a gyors gazdasági növekedésű fejlődő országok ellenőrizhető módon képesek a kibocsátásaik növekedésének számszerűsíthető visszafogására. Ugyanez az egyik alapvető feltétel az EU-tagállamok részéről ahhoz, hogy a már bejelentett 20%-osnál nagyobb mértékű csökkentést vállaljanak 2020-ra. A kibocsátás-csökkentési egyezkedésen túlmenően, de ahhoz is szorosan kapcsolódva számos más kritikus tárgyalási téma is a varsói esemény napirendjén van.

A globális probléma

A globális éghajlatváltozással kapcsolatos – a legfrissebb adatokra, elemzésekre támaszkodó – tudományos alaposságú jelentés a közelmúltban látott napvilágot. Az Éghajlatváltozási Kormányközi Testület⁵ új átfogó értékelésének első része minden eddiginél nagyobb bizonyossággal állítja, hogy folyamatban van az éghajlat és ezzel összefüggésben a teljes földi környezet állapotváltozása, s ezért legalábbis a múlt század közepe óta nagymértékben a társadalmak éghajlatmódosító tevékenysége felelős. A kormányközi testület által nyugtázott tudományos becslések alapján nagyon rövid időn belül el kellene érni, hogy a globális szintű kibocsátások már ne emelkedjenek tovább, ill. ezt követően gyors ütemben csökkenjenek már az évszázadunk közepére. Csak így lehetne azt biztosítani, hogy a globálisan átlagolt felszíni hőmérséklet emelkedése már ne haladja meg az ökológiai és társadalmi-gazdasági hatásai miatt kritikusnak tekintett 2C fokot. Más becslések szerint már a 1,5C fokos átlagos melegedés is súlyos következményekkel járhat, de e szint átlépésének elkerüléséhez még drasztikusabb és gyorsabb kibocsátás-csökkentést kellene végrehajtani.

E globális probléma azonban egyáltalán nem csak általában a földi éghajlati rendszert, annak állapotváltozását és ezáltal a szűken értelmezett környezetpolitikát, nemzetközi környezetpolitikai együttműködést érinti. Az ügy rendkívüli politikai jelentőségét az adja, hogy a viszonylag gyors éghajlatváltozás veszélyében kulcsszerepet játszó üvegházhatású gázok kapcsán az azok kibocsátásában felelős gazdasági kulcságazatokról, világszerte azok jelenéről és jövőjéről van szó: az energiagazdálkodásról, a közlekedésről, különféle ipari tevékenységekről, a mezőgazdaságról. Továbbá a becsült hatások kapcsán is számos

¹ UN Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), Conference of the Parties (COP)

² Kyoto Protocol to the UNFCCC, Meeting of the Parties (MOP)

³ **Subsidiary Body** for Scientific and Technological Advice (SBSTA), **Subsidiary Body** for Implementation (SBI)

⁴ Ad Hoc Working Group on the Durban Platform for Enhanced Action (ADP)

⁵ Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC)

Cím

1091 Budapest,
Üllői út 91/b

Levelezési cím:

1450 Budapest,
Pf. 123

Telefon/Fax

(1) 216-7297

(1) 216-7295

Online

info@mtvsz.hu

www.mtvsz.hu

A szövetség

adószáma:

19014654-2-43

kulcságazatot kell számításba venni: a mezőgazdaságot, a vízgazdálkodást, az egészségügyet stb., nem is szólva a gyors környezeti változás esetén alkalmazkodni nem képes természeti rendszereket. E kulcsfontosságú gazdasági területekhez pedig roppant erős és nagy tehetetlenséggel rendelkező társadalmi-gazdasági érdekeltségek kötődnek. A nemzetközi klímapolitikai együttműködés jelenlegi szakasza

A Kiotói Jegyzőkönyv hatálybalépését követően 2005-től, ill. 2007-től tárgyalások kezdődtek egyrészt a Jegyzőkönyvben foglalt kibocsátás-csökkentési előírás hatályának meghosszabbításáról, másrészt egy új globális megállapodás elkészítéséről.

A Kiotói Jegyzőkönyv módosítása 2012 végén megtörtént, amely mindenekelőtt a fejlett országok újabb és nagyobb mértékű kibocsátás-csökkentési kötelezettségének meghatározását tartalmazza 2020-as határidővel. E Dohai Módosítás hatálybalépéséhez azonban az szükséges, hogy a Jegyzőkönyvben részes felek döntő többsége hivatalosan megerősítse, írásban elfogadja azt. Ezen túlmenően az érintett fejlett országoknak 2014 közepéig arról is nyilatkozniuk kellene, hogy hajlandóak-e a már megadottnál nagyobb kibocsátás-csökkentésre 2020-ig. (Az EU-tagállamok úgy tervezték, hogy már a mostani varsói ülészig bejelentik a Jegyzőkönyv Dohai Módosításának hivatalos elfogadását, de erre csak később fog sor kerülni, pedig ez fontos politikai jelzés lett volna a tárgyalások mostani folytatásához.)

A tervezett új globális megállapodás tárgyalásai nagyon vontatottan haladnak. Az eredeti elképzelések szerint ezt már 2009-ben a koppenhágai ülészen fogadták volna el. A jelenleg érvényes politikai egyezség értelmében e megállapodásnak 2015-re kellene elkészülnie és legkésőbb 2020-ra kellene hatályba lépnie. Az 1992. évi egyezmény égisze alatt – szemben a Kiotói Jegyzőkönyvvel, ill. annak Dohai Módosításával – e készülő új megállapodásban minden fejlett és (pl. a legkevésbé fejlett országok kivételével) minden fejlődő ország kibocsátás-csökkentő, ill. a kibocsátás-növekedést mérséklő vállalást tenne. E megállapodás akár egy második jegyzőkönyv vagy valamilyen más jellegű, de jogi kötőerővel bíró eszköz lenne.

A megállapodás fő nehézségét főképpen ugyanaz a koncepcionális probléma okozza, mint ami a nemzetközi tárgyalások kezdete (1991) óta az egyezkedések kulcskérdése: melyik ország, illetve országcsoporthoz eddig milyen mértékben járult hozzá e globális környezeti veszély kialakulásához és ennek mértékében hajlandó-e kibocsátásai szabályozására. Márpedig az iparosodást jóval korábban megkezdett, gazdasági értelemben fejlett országok miatt az idők folyamán sokkal több szén-dioxid halmozódott fel a légkörben, mint a fejlődő országok többsége által. (Ráadásul ez utóbbiak között a nagyszámú legkevésbé fejlett ország lakossága különösen sérülékeny a környezeti feltételekben bekövetkező kedvezőtlen változásokra és joggal vár el a fejlettektől támogatást e sérülékenysége mérséklésére, adaptációs képességének megerősítésére). E megközelítés az eredeti egyezmény elvi alapja, azaz a kialakult helyzetért a közös, de megkülönböztetett felelősség elfogadása és ebből kiindulva az a konszenzussal elfogadott elvárás, hogy a fejlett országok vezető szerepet vállaljanak a kibocsátás-szabályozásban, a klímapolitikai intézkedésekben.

A kibocsátás-szabályozáson túlmenően számos más kritikus tárgyalási téma is napirenden van, így többek között: a megváltozó környezeti feltételekhez való alkalmazkodásra való felkészülés, a fejlődő – mindenekelőtt a legkevésbé fejlett és legsérülékenyebb – országok számára pénzügyi és technológiai támogatások biztosítása; az erdők, ill. az erdőgazdálkodás szerepe az országok szén-dioxid kibocsátási mérlegében stb.

A varsói ülészenak menete, résztvevői

A hosszú évek alatt kialakult gyakorlatnak megfelelően a varsói ülészenak kéthetes időszakának első tíz napjában – a november 11-ei formális megnyitót követően – szakértői szinten folynak majd a tárgyalások a bevezetőben említett különböző szervezeti

keretekben. Az ülészakot az utolsó három napban a magasszintű szakasz zárja, amikor a kormányzati delegációk vezetését politikai státuszú vezetők veszik át és a legkényesebb kérdésekben igyekeznek kompromisszumokat találni. A varsói ülészak eredményessége elsősorban azon keresztül lesz megítélhető, hogy ténylegesen hozzájárul-e a 2015-ben elfogadandó új globális megállapodás fontos részleteinek rögzítéséhez, így mindenekelőtt a fejlett országok részéről a 2020-as ill. azt követő kibocsátás-csökkentési szint jelentős emeléséhez, a globális éghajlatvédelem terén (is) a fejlett és a fejlődő világ közötti együttműködés megerősítéséhez. A kormánydelegációk mellett ezúttal is sok érdekképviselői csoport fogja a helyszínen nyomonkövetni a tárgyalásokat. Ezek sorában számos civil környezetvédő szervezet is képviseltetni fogja magát és hangot fog adni a felelős környezetpolitikát, a környezeti erőforrások fenntartható használatát, a társadalmi igazságossághoz kapcsolódó „klíma-igazságosságot” a kormányoktól számon kérő álláspontjának.

dr. Faragó Tibor , Botár Alexa